

**REFLEXIONS
SOBRE
EL REPTE
ECOSOCIAL**

INTRODUCCIÓ

He aprofitat aquests dies de Covid-19 per investigar, amb fonts independents, algunes de les qüestions climàtiques, ecològiques, socials i ambientals que es presenten com a reptes ineludibles d'aquests temps.

La dimensió de l'impacte del **Coronavirus** no és més que la gota que fa vessar el vas d'una suma de crisis que depenen les unes de les altres.

És possible que gran impacte de la crisi sanitària en les nostres vides desviï l'enfocament d'allò que comporta riscos de molta major magnitud en aquest moment: la crisi ecosocial i energètica amb la corresponent crisi de valors, econòmica i política. Aquest repte presenta a més un altre factor que en pot multiplicar les conseqüències: vivim en un món global i per tant, en més o menys mesura, aquesta afecta arreu. No podem fer veure que no existeix.

Escric amb la voluntat de recollir algunes de les reflexions de persones que durant aquests dies m'han aportat claredat i visió alhora que m'han fet més conscient de realitats que desconeixia amb l'esperança que t'interpel·lin. En aquest text poc hi ha de propi. La immensa majoria són cites d'aquests autors i vincles entre les seves paraules. No escric cap expert, ni cap investigador, simplement una persona de peu. He tractat de citar les fonts. Agafa aquelles paraules que et serveixin i descarta la resta.

És molt probable que moltes d'aquestes paraules et semblin alarmants. Més enllà que et duguin a la por també aquestes contribueixin a posar atenció amb com emprendre nous passos per a fer les nostres societats més resilients.

Tanbé com a societat podem aprofitar la interrupció del virus per a fer la necessària **transició** cap a nous models que ens permetin viure millor amb menys i minimitzar l'impacte de l'herència negativa que ja viuran els nostres fills i nés.

Et convido a prendre-t el temps necessari per a digerir aquesta informació a posar-la en qüestió i a investigar per tu mateixa.

Comparteixo a continuació el nom d'alguns d'aquests autors inspiradors.
A tots ells moltes gràcies.

Jorge Riechmann,
Antonio Turiel
Helena Norberg-Hodge
Gustavo Duch
José Luis Fernandez Casadebante
Cristina Monge.
Ferran Puig Vilar
Dan o Neil
John D.Liu
Stefano Mancuso
Ignacio Ramonet
George Monbiot.
Pedro Prieto.
Richard Heinberg.
Yayo Herrero.

‘És hora d’asseure el futur a la taula de negociació’

Cristina Monge

ELREPTA CLIMÀTIC I ENERGÈTIC

T’has plantejat alguna vegada què fa que la nostra societat no actuï davant l’evidència del repte climàtic?

Pel que apunten alguns dels autors citats això es pot explicar, en gran mesura, perquè vivim immersos en el mite del creixement que sosté que és possible i desitjable que les nostres societats mantinguin un creixement continu, obviant que la biosfera que ens acull és intrínsecament limitada. Com peix a l’aigua nedem en aquest marc de pensament sense atrevir-nos a discutir-lo. Com sabeu el nostre sistema tal com el coneixem necessita almenys d’al voltant d’un 3% de creixement del PIB (producte interior brut) anual per a mantenir-se dempeus i mantenir viva una economia basada en la recuperació de les inversions.

No sempre ens n’adonem d’un fet aparentment fàcil de comprendre: aquest mite de creixement entra en contradicció amb els **límits biofísics del planeta**. Tant institucions com corporacions necessiten mantenir viva aquesta taxa de creixement i perden de vista la perspectiva ecològica. La immensa majoria de la gent amb responsabilitat segueix cegament aquest destí encara que topi amb l’endeutament (que pagaran les futures generacions), i si cal, dissociant-se de les conseqüències d’aquest model en el desequilibri dels ecosistemes.

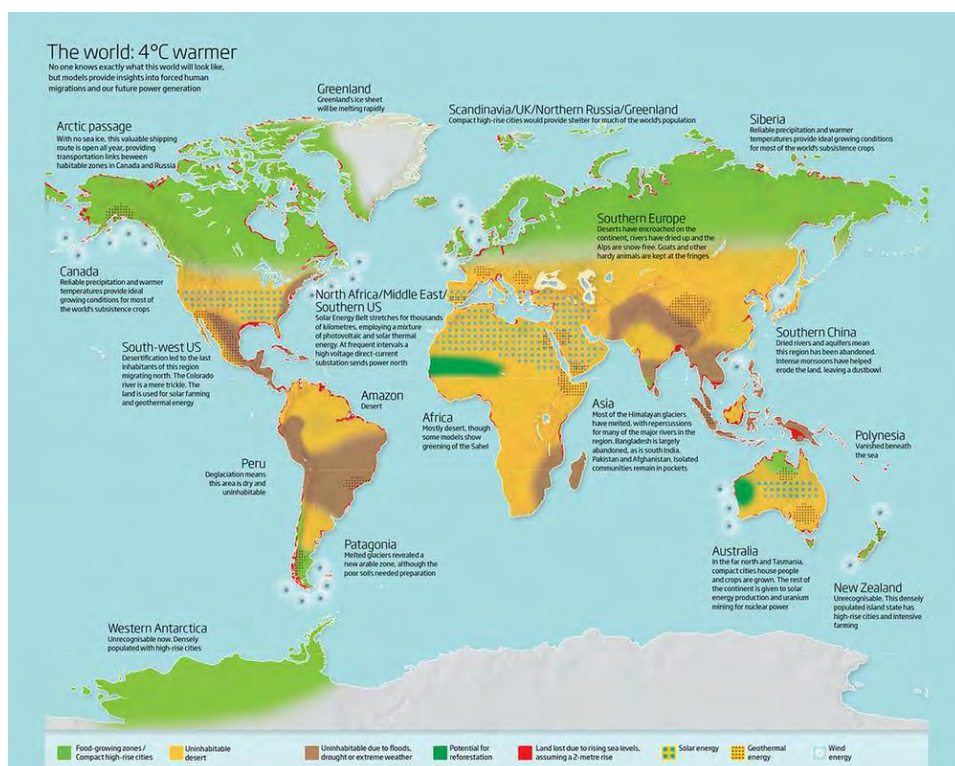
A més hi ha d’altres motius que fan que sovint ens mostrem confosos sobre el fet climàtic. **Ferran Puig Vilar** explica de primera mà com per exemple la corporació d’hidrocarburs Exxon (en podríem citar d’altres) treballa internament amb informes que evidencien els impactes del canvi climàtic mentre finança **Think Tanks** mediàtics que exerceixen de lobbies de pressió que pretesament sembren el dubte del negacionisme climàtic dins els debats científics que es duuen a terme per a generar incertesa. Segons Puig Vilar entre 2003 i 2010 més de 900 milions de dòlars han estat invertits en **estudis falsos** i estudis manipulats al servei de les corporacions per contrastar el moviment contra el canvi climàtic. Malgrat aquest esforç, el 90% dels estudis segueixen estant d’acord en l’**evidència de la crisi climàtica**.

Per tant.... Podria ser que, si tu encara no hi poses prou atenció, no sigui perquè no t’interessi la sostenibilitat del planeta sino perquè en algun despatx algu ha dissenyat que no hi reaccionis.

Pedro Prieto posa llum a com solen abordar el repte climàtic els mitjans de comunicació.

En un **primer nivell** als mitjans es parla en bona mesura de les **conseqüències** del canvi climàtic, moltes de les quals ja les coneixeu... l'augment del nivell del mar, la desertificació, el desglaç dels pols (tristament molt més ràpid de l'esperat segons estudis recents), el risc de les migracions climàtiques.... A més sovint es parla d'aquestes conseqüències com a quelcom inevitable.

En un **segon nivell** es parla una mica menys de l'**augment de la temperatura** respecte temps pretèrits. Molts científics conclouen que si la temperatura del planeta ascendeix més de 2° respecte a temps preindustrial allò més probable és que les propies inèrcies del planeta el duguin a un ascens irreversible de la temperatura (podria arribar als 4° o 6° causant la desertificació de gran part de l'escorça terrestre). Si seguim a aquest ritme podríem arribar a l'augment dels 4° de temperatura als voltants de 2060 i això implicaria per exemple que el clima de Barcelona fos semblant al subsaharià.

Representació gràfica del món
4° més càlid
Connectography
Parag Khanna

Un exemple que il·lustra aquest fet és la **fusió dels cercles polars**. Com ja saps els pols estan coberts per grans superfícies majoritàriament blanques que reflexen la llum solar i per tant que eviten l'escalfament del planeta. En la mesura que els pols es fonen l'impacte del Sol a la terra enlloc de ser reflexat és absorbit per superfícies més opaques que n'augmenten irreversiblement la temperatura alliberant grans quantitats de permafrost acumulat en aquests glaciars. Cal dir que el permafrost és un gas metà disposat als pols que conté cinc vegades més de carboni que l'atmosfera i per tant el fet que es despregui augmenta els riscos.

Hi ha diversos estudis que parlen d'on ens trobem respecte l'augment de la temperatura. Tot sembla apuntar que la temperatura ja ha ascendit més de 1,3° respecte a l'era preindustrial. Sobre aquest fet Cristina Monge cita que ja hi ha una part d'irreversibilitat en el procés climàtic i a la vegada que cada grau d'augment de la temperatura pot implicar la vida de milions de vides humanes.

En un **tercer nivell** els mitjans de comunicació parlen encara una mica menys de la **crescuda de les emissions**. Aquí ve la reflexió, en la mesura que es va destriant el gra de la palla anem arribant al cor del problema. Doncs bé, segons Pedro Prieto una ínfima part de la informació es dedica a aquests factors fins al punt d'eludir la part central que té molt a veure amb el consum de **combustibles fòssils** que segons Prieto ocupa el **quart nivell i l'epicentre del problema**.

S'obvia doncs la necessitat evident d'una **reducció dràstica del consum de petroli i combustibles fòssils** (carbó, gas i petroli) les quals són estrictament necessàries per aquest creixement sostingut. Per tant solem ser conscients de les conseqüències del canvi de clima i a la vegada semblem no estar disposats al fet que a comporti una reducció dràstica de consum d'hidrocarburs en les nostres vides. Observem doncs que en les nostres societats hi ha una dissociació.

Wendy Wei_Pexels

A més, informativament se'ns confon amb possibles solucions màgiques presentant-nos les **energies renovables** com a via d'escapada. S'anomena **capitalisme verd** a la mentalitat que pretén un trànsit a les energies renovables que no impliqui una reducció més que considerable del consum. A més sumem al capitalisme verd el fet que moltes corporacions utilitzen l'augment de sensibilitat ecològica de part de la població per a maximitzar el benefici dels seus inversors. Un exemple d'això és el fet que per exemple el temps de la televisió pública catalana estigui esponsoritzat per una companyia petrolífera com Repsol.

La immensa majoria de les veus consultades consideren evident que **no es pot fer una transició a les energies renovables que no impliqui aquesta reducció del consum**. Ara mateix Espanya produeix als voltants un 14% d'energia renovable. Associem l'energia renovable a una energia absolutament neta però no és exactament així. Es necessita molta energia i matèria primera per a produir-la. Posem l'exemple d'un parc eòlic, per a construir-lo es necessiten grans quantitats ingents de materials i energia fòssil que se sumen a transports, ciments per a fer els fonaments, helicòpters per a instal·lar-los i mantenir-los.... Per tant la taxa del retorn energètic no és neta. La via renovable pot resultar tant un miratge com una solució real. Segons Pedro Prieto l'increment del consum energètic global en un sol any equival a tota la producció d'energia elèctrica fotovoltaica anterior a 2018. Ferran Puig Vilar apunta a més que per a una reconversió en energia renovable es necessitaria probablement tanta energia fòssil que amb aquesta despesa energètica es podria arribar al llinar irreversible dels 2º i per tant no seria aplicable.

Riechmann ens adverteix que la societat actual no està disposada a escoltar la veritat sobre el canvi climàtic sense grans dosis d'anestèsia.

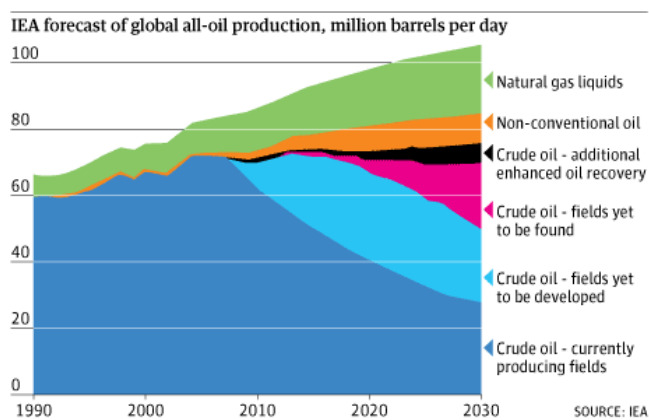
A aquests factors cal sumar-hi la contaminació que es deriva de l'actual sistema basat en l'extracció. Aquest sistema està topant amb els seus propis límits. Fins fa relativament poc la humanitat disposava de grans quantitats d'energia per obtenir-ne ben poca. Pensem en el petroli. En un inici era gairebé tan simple com cavar un pou i començar a disposar de petroli d'una gran qualitat en grans quantitats.

La sobreabundància en el consum inconscient al qual ens hem vist conduïts ha fet que **les reserves de petroli al món comencin a ser escasses**. Això implica que hi ha molt menys petroli disponible als pous i reserves, que aquest és de pitjor qualitat i, el què és més important, que es necessiten grans dosis d'energia per extreure'n i per tant la taxa de retorn energètic (TRE) del petroli és molt menor que en un inici. Per tant la corba d'extracció de petroli és descendent.

Si per cada unitat d'energia invertida abans del 1940 hi havia més de 100 unitats d'energia a disposició de l'extractor, a partir de 1970 aquesta xifra baixa a 23. Actualment és propera a 8 o molt menor en situacions d'emergència com l'actual.

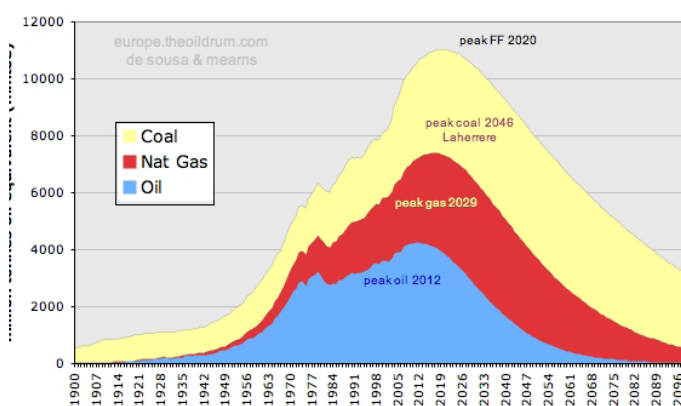
Simplificant, pots observar que vivim en una societat que necessita un creixement constant del PIB en un moment on els recursos energètics són escassos i cada vegada més difícils i més costosos d'obtenir. Corba ascendent de la necessitat de créixer i corba descendent en la disposició de l'energia necessària.

Oil production forecast

International Energy Agency

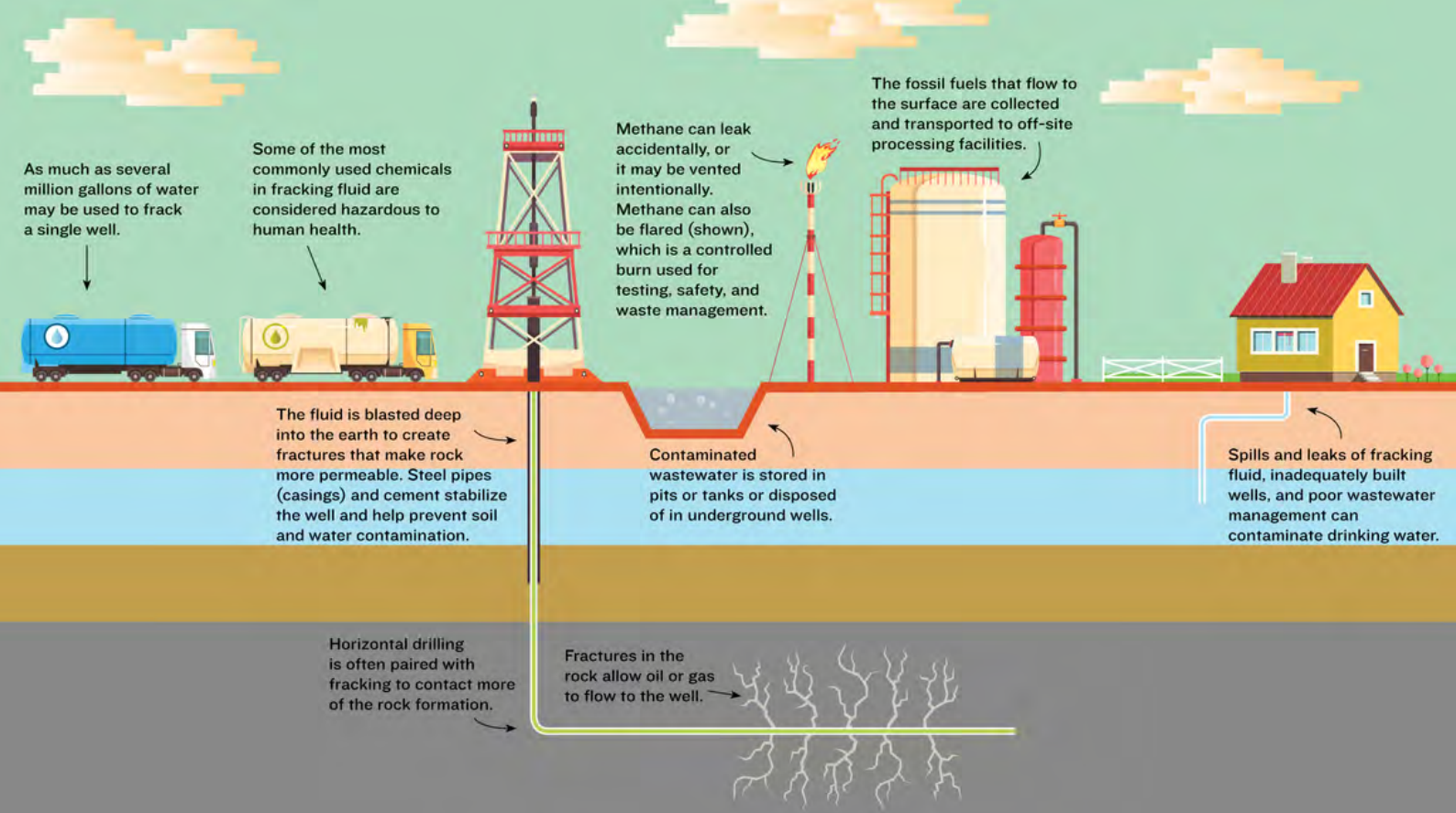
Global Fossil Fuel Production and Forecast

De moment s'està sostenint aquesta reducció de la producció de petroli mitjançant processos d'extracció amb devolucions energètiques molt baixes i costos ambientals molt alts. Un d'aquests processos és el **fracking** (podeu veure la gràfica superior i representat en el color taronja l'increment d'energia que aquest aporta).

El **fracking** és un sistema d'extracció que tracta de, mitjançant fractures del subsòl on s'acumulen reserves de gas o petroli, emetre grans quantitats d'aigua (tractada amb productes químics) que es barregen amb el cru i s'extreuen per pressió. Com us podeu imaginar la contaminació dels aqüífers és un **desastre ecològic** de primer nivell. Un sol pou pot contaminar entre nou i trenta milions de litres d'aigua i, a més, té una durada de rendibilitat en l'extracció molt curta en el temps. Aquest sistema ha estat subsidiat fins el dia d'avui i ha fet possible mantenir el creixement econòmic encara que pagant un preu molt alt. *Pan para hoy y hambre para mañana.*

Com que el petroli i els combustibles fòssils són un bé escàs i preuat ha esdevingut a més un element d'especulació per a inversors i això n'ha fet el seu preu volàtil. Probablement aquests dies hagi sentit parlar de **preus de petroli negatius** i potser has sentit dir que hi ha centenars de petrolers plens de petroli navegant al mar tractant de no posar aquest fuel al mercat. S'està parlant força aquests dies que ens trobem en un més que probable punt d'inflexió a partir del qual els inversors possiblement deixaran de fomentar tècniques com el fracking que solen acumular deutes multimilionaris. Com a conseqüència és possible que les nostres societats no puguin mantenir el creixement necessari pel sistema, ja que el descens del cru convencional no podrà ser compensat per aquests processos secundaris.

Procés d'extracció del fracking, actualment en crisi

Entre aquestes variables n'apareixen d'altres com el **carbó** (molt contaminant i que també sembla haver arribat al màxim de producció) o el **gas** (que està en circumstàncies semblants). També hi contribueix l'energia la **nuclear** (amb un retorn energètic no especialment gaire elevat d'aproximadament cinc unitats de retorn energètic per cada unitat d'energia invertida. Aquest a més depèn de l'extracció d'**urani** del qual encara en queden existències però podria arribar al punt d'inflexió als voltants del 2030 i que difícilment pot ser reconvertit per exemple per al transport.

Si es confirmen el fet que el creixement no pot ser sostingut la **crisi sistèmica** que molts dels investigadors citats fa anys que preveien sembla estar arribant als nostres dies (en termes històrics).

Encara som a temps d'actuar per **amortiguar** l'impacte de la suma d'aquestes crisis. Alhora hem de ser conscients que si seguim a aquest ritme el més probable és el **col·lapse**.

En certa manera caminem cap a un abisme.

EVITAR UN POSSIBLE COL·LAPSE

“Hay una brecha que se ensancha entre lo ecológicamente necesario y lo políticamente posible.”

Jorge Riechmann.

Parlant de col·lapses. Consumim grans quantitats de continguts audiovisuals que constantment evoquen **societats distòpiques**, algunes de les quals es resolen gràcies a la **tecnociència**. Molts estudiosos coincideixen en el fet que tenim una **fe cega** en què la tecnologia ens pot treure d'aquest atzucac. Probablement això correspon més a una fantasia que a una realitat plausible. La realitat podria quedar lluny d'aquestes ficcions. Jorge Riechmann i Ferran Puig Vilar ens avisen que podem trobar en la història de la humanitat almenys vint-i-sis civilitzacions que s'han extingit i per tant aquests precedents haurien de convidar-nos a la commoció i a **prendre partit**.

El programa Think Resilience del Post Carbon Institute cita a Jared Diamond apuntant a cinc possibles causes dels col·lapses civilitzatoris que van des dels canvis climàtics naturals a la degradació humana del medi ambient, passant per invasions culturals, pèrdues de vincles comercials i incapacitats adaptatives.

En el seu assaig a study of history Arnold J Toynbe (1961) apunta al fet que totes les civilitzacions comparteixen una sèrie d'etapes descrites a continuació. Una primera fase de gènesis, precedida per una de creixement, la següent on es presenten reptes i problemes, i finalment, la desintegració. Toynbe observa també que les civilitzacions col·lapsen pel fet que generen estructures excessivament elaborades i complexes que arriben a un punt on no són resolutives a l'hora de solucionar problemes antics. Toynbe defineix el col·lapse com a la pèrdua de l'energia necessària per a mantenir la complexitat social d'un sistema.

Segons estudis del mateix Ferran Puig Vilar (autor del blog *usted no se lo cree*) a aquest ritme de consum el 2030 estaria disponible al nostre abast sols entre un 15 i un 20 per cent de l'energia fòssil actual i, per tant, hem d'aprofitar aquest moment on encara disposem de grans quantitats de retorn energètic per a preparar la transició necessària. Ferran Puig Vilar coincideix també amb la necessitat de reducció de consum.

CONSUM

Consumim molt per sobre de les nostres possibilitats. Aquest sobre consum ens ha dut a l'era de l'**Antropocè**, un neologisme creat per Paul Crutzen, premi nobel neerlandès, que apunta al fet que vivim quelcom semblant a una nova era geològica, que hauria començat amb la revolució industrial, que ha alterat les condicions de vida a la terra per culpa de l'efecte massiu sostingut de l'activitat humana i que està generant una sisena extinció massiva de la biodiversitat.

Segons fonts del Post Carbon Institute el 2050 la quantitat de plàstic als nostres mars pesarà tant o més que la quantitat de peixos que hi habiten. **És aquest el futur que volem deixar als nostres descendents?**

En aquesta direcció els investigadors citen que a l'estat espanyol necessitaríem almenys quatre planetes com el nostre per a mantenir el ritme actual de consum.

Observem alguns dels factors que fan que consumim frenèticament. En part aquest consum es deu al fet que estem permanentment exposats a la **hipnosi publicitària** que ens invita a adquirir productes que realment no ens són necessaris i que no ens permet fer anàlisis acurat de la situació.

Posem-ne un exemple. Coca-Cola que com us podeu imaginar és una de les corporacions més contaminants del planeta (en multitud de factors que impliquen la producció, el transport, l'emmagatzematge, la refrigeració, el consum, la publicitat...) es pot permetre comprar alguns camions que funcionen amb electricitat enlloc de combustibles fòssils per a la distribució dels seus productes i estampar-hi en ells lemes publicitaris que inviten a pensar que Coca-Cola és una empresa que fomenta l'ecologisme. Amb poca anàlisi que se'n derivi és molt evident pensar que no és així i alhora és igualment cert que les campanyes publicitàries aconseguixen ser permeables al nostre inconscient i ens duuen a moure'ns dins esquemes de consum irracionals i a l'immobilisme. **El cert és que en la publicitat és efectiva i per tant en bona mesura caiem en la seva trampa.**

Respecte aquest fet Cristina Monge posa consciència en la gravetat que, per exemple, **algunes institucions estan començant a declarar l'emergència climàtica sense que realment s'apliquin les mesures i els canvis estructurals necessaris per abordar-la**. Monge comenta *molt pitjor que no declarar l'emergència climàtica és declarar-la i no actuar amb ferma determinació*.

ELS LÍMITS DE LA BIOSFERA

Una manera de fer-nos conscients de com aquesta contínua necessitat de creixement de les nostres societats col·lideix amb els **límits biofísics del planeta** és mitjançant la representació gràfica de les **Planetary Boundaries**, o límits del planeta. Aquestes són un marc conceptual que avaluen nou processos fonamentals per a garantir l'estabilitat del planeta i suggereix una sèrie de llindars segurs una vegada superats poden suposar una inestabilitat que posi en perill l'habitabilitat de la terra.

Representació gràfica de les Planetary Boundaries realitzada per l'Stockholm Resilience Center

En aquesta representació podem observar com, almenys en quatre dels nou processos (en groc i taronja al gràfic) el planeta ha entrat en **zona d'incertesa** a causa de l'impacte de les societats humanes en els seus ecosistemes. Cal ressaltar la **gravetat de la manca d'integritat de la biosfera i dels fluxos bioquímics i l'amenaça de l'acidificació dels oceans que pot tenir impactes irreversibles de gran magnitud**.

El límit del deute ha topat amb els límits del planeta

Gustavo Duch.

Retornant a **Jorge Riechmann** cal doncs que observem aquesta realitat treien-nos el vel de l'anestèsia i, enfocant-nos en les generacions futures, actuem en conseqüència. En paraules de Cristina Monge **és fonamental passar de pensar que el repte climàtic és un tema del futur a pensar que és un tema del present**.

És ètic en aquest marc actual seguir sostenint un sistema que tracti de maximitzar el benefici dels inversors?

Responent a aquesta pregunta i mirant-ho amb perspectiva una de les tasques que tenim al davant és, sens dubte, la de la **pressió institucional**.

Helena Norberg-Hodge, fundadora de l'organització Local Futures, és una de les persones més inspiradores pel que fa a l'anàlisi de la situació i possibles solucions que exposarem més endavant. L'Helena qüestiona la ceguesa de què avui en dia es consumeixin immenses quantitats d'energia en duplicitats immorals. Posa l'exemple de les importacions i les exportacions: els Estats Units importen gairebé les mateixes tones de patates, sucre, carn bovina, llet, pa i ous que exporten. Per tant centenars de milers de tones d'aquests productes necessiten ser emmagatzemats, manipulats i, sobretot, transportats a llarga distància generant grans quantitats d'emissions de CO₂ i consumint recursos fòssils innecessàriament fet que augmenta el PIB, degrada la biosfera i deixa sense aquests recursos les futures generacions.

Norberg-Hodge posa també l'exemple de grans quantitats de peix europeu que són enviades a la China per a ser laminats i envasats. Segurament nosaltres mateixos trobaríem exemples d'exportacions irracionals com l'exportació de gran quantitat de porc al gegant asiàtic.

És absolutament necessari que observem amb determinació què és insostenible i no seguir consumint recursos d'altres països que estan a milers de quilòmetres de distància si podem obtenir-los mitjançant la compra de productes de proximitat estalviant recursos energètics, refrigeració i intermediaris.

*L'hiperconsum en les societats opulentes
és abans indicador d'infelicitat manifesta
que una senyal de benestar exhultant.*

Carlos Taibo.

Sovint no posem consciència en el nostre **model de consum**. Generalment comprem en supermercats. Fer-ho significa en gran mesura una fuga de capitals de les nostres butxaques estructures poc humanes i a comitès executius de multinacionals que, per acabar-ho d'adobar, es veuen abocats a la lògica de la competitivitat obsessionats en generar beneficis ascendents abaratint, si és necessari, costos de producció i venda.

Clarament comprar en grans magatzems es tradueix amb més despesa energètica, més pobresa social, menys alimentació saludable, més producció de residus, més precarietat laboral, menys fertilització de la terra a causa de l'explotació dels monocultius, més usos de productes tòxics (pesticides i conservants). **És necessari passar d'aquest model de consum al comerç de proximitat que sol ser, en general, més ecològic, afavoreix els petits productors i sobretot és més personal.**

DECREIXEMENT I CONSEQÜÈNCIES

Hem de ser valents també a l'hora de parlar de possibles conseqüències pròpies de la transició energètica. Òbviament **reduir en gran mesura la dependència de combustibles fòssils implica necessàriament la reducció de moltíssims llocs de treball**. Riechmann ens insta a què hem de ser clars també amb això. Planificar la transició pot semblar una mesura dràstica però a la vegada és incomparable amb l'impacte podria tenir eludir aquestes responsabilitats.

Abordar el repte climàtic implica, en l'àmbit econòmic, un abans i un després. Posant un exemple Pedro Prieto ens explica que serà impossible que segueixin existint els 200.000 vols diaris que hi havia per exemple el juliol de 2019. Molt possiblement en un futur no molt llunyà els humans no podrem desplaçar-nos mitjançant avions (com a mínim amb la mateixa periodicitat). Aquest fet implicarà necessàriament la pèrdua de llocs de treball per exemple en el sector del turisme espanyol.

Per tant només a l'Estat espanyol, si s'apliqués en la seva totalitat, aquesta mesura podria deixar a l'atur al voltant d'uns dos milions i mig de persones. De forma semblant el més possible que en temps futurs no puguem desplaçar-nos amb vehicles propis amb la mateixa facilitat com ho hem fet ara.

Molts haurem de compartir cotxe o fins i tot deixar d'utilitzar-lo. Aquesta desacceleració del consum a la vegada revertirà en l'economia i una vegada més se'n podrà derivar que possiblement el gruix del sistema no es podrà mantenir. Respecte a això, segons Pedro Prieto, *estem en una trampa tecnològica de difícil sortida.: si no desaccelerem és probable que el sistema col·lapsi i si ho fem hem de sostenir una desacceleració de l'economia.*

Hem de viure millor amb menys

Jordi Pigem

Un dels moviments que tracta d'anticipar-se al col·lapse del sistema sense renunciar a una bona vida és el **moviment de decreixement**. Conscients que és impossible i il·lús voler sostenir un creixement continu en l'economia cada vegada són més les persones que aposten per adherir-se a aquest moviment. Un dels teòrics que sosté aquestes teories és **Jordi Pigem** que des de fa anys ens convida a **viure millor amb menys**.

Vivim en societats on la lògica de pensament generalitzada és que com més diners disposem més feliços serem. Molts estudis revelen que **no hi ha una relació directa entre el creixement del PIB i el creixement de la felicitat percebuda**. De fet, els estudis ens diuen que tenir més diners ens fa més feliços només fins a un cert llindar inicial (on hi hagi coberts els drets universals). És a dir, una vegada les necessitats bàsiques estan cobertes s'estableix una dissociació entre la percepció de la felicitat i l'abundància econòmica i per tant **un major sou no implica necessàriament una major qualitat de vida**. Segons alguns dels citats l'any 1956 els Estats Units haurien arribat la màxima percepció de felicitat per part dels seus habitants.

A més, relacionar el PIB amb el benestar implica un biaix considerable en la percepció. Un accident de trànsit, un incendi forestal, un conflicte armat i un incendi poden augmentar el PIB i per tant ser confosos en riquesa.

Per evitar que el PIB creixi amb mesures que van en contra del bé comú països com Bhutan ja han canviat el paradigma de mesura del benestar posant èmfasis amb la Gross National Happiness o percepció de la felicitat nacional. L'aplicació d'aquesta mesura al país asiàtic té les seves controvèrsies però es tracta d'un primer pas cap a un sistema d'avaluació més integral d'acord amb les necessitats humanes.

Cal valorar en el fet que el confús desenvolupament econòmic ha augmentat l'esperança de la vida i la seva qualitat en diversos nivells, millores a disposició d'una minoria de privilegiats però que a la vegada ha comportat nivells altíssims d'exclusió social, estres i depressió, entre d'altres a part de la resta de factors exposats anteriorment.

Un sistema com l'actual basat en l'extracció tracta la natura com un recurs a partir del qual treure rendiment econòmic. Aquest fet va absolutament en contra del sentit comú. **Satish Kumar** ens convida a posar en valor el **capital simbòlic** que significa per exemple l'equilibri de la Biosfera, la preservació de la vida o un aqüífer verge.

Los abuelos y padres estamos siendo devoradores de hijos y nietos.

Jorge Riechmann

Escric aquestes paraules des de la Catalunya Central. Tandebó ens haguéssim plantejat aquestes preguntes amb profunditat abans que les granges porcines haguessin contaminat de nitrats les nostres aigües o les indústries mineres les haguessin salinitzat. És un bon moment per posar consciència en el fet que el consum compulsiu de productes agroindustrials genera desequilibris en ecosistemes tant llunyans com propis.

El paradigma actual ens convida a pensar que serem més feliços quantes més hores treballem, quants més diners guanyem i més quants més bens consumim. Carlos Taibo afegeix que el creixement econòmic no té per què revertir-se en la cohesió social i fins i tot considera nebulosa la relació entre creixement i construcció de llocs de treball. En molts casos el mateix creixement econòmic implica efectes secundaris sistèmics, que solen ser obviats per les institucions a l'hora del recompte econòmic, i que tendeixen a reduir els llocs de treball.

Taibo ens revela algunes informacions que qüestionen aquest model, per exemple, instant-nos a comparar la despesa sanitària entre EEUU i Cuba. Els Estats Units inverteixen al voltant d'unes vint-i-tres vegades més de recursos sanitaris que Cuba. Contràriament al què podríem esperar, la salut cubana està aproximadament al mateix nivell sanitari del país centreamericà. Quins són doncs els factors d'aquesta desproporció entre inversió i resultats? Per una banda és sabuda la professionalitat del sistema sanitari i la dedicació de part dels esforços a una sanitat integral. Al mateix temps hi ha altres elements de pes que afecten el benestar dels cubans i cubanes i sens dubte un d'aquests és l'alimentació (obtinguda en la seva majoria de productes agraris obtinguts en entorns propers). Per tant l'economia i el bé comú una vegada més no tenen per què estar estretament relacionats.

La vessant econòmica està directament relacionada amb el fet que, **segons Oxfam, l'1% de la població acumula el 82% de la riquesa** i la tendència generalitzada és a la polarització d'aquest diferencial. Aquest pot ser un element més per questionar-nos l'essència de l'actual conjunt de normes, creences, sistemes de valors i procediments que regulen el nostre funcionament.

*Gastamos dinero que no tenemos,
en cosas que no necesitamos,
para impresionar a gente a la que no le importamos*

Atribuida a Will Smith.

Com hem comentat anteriorment la **publicitat** ens convida a prendre decisions per nosaltres alterant els cicles naturals de consum. Estratègies de màrqueting ens insten a comprar allò que no necessitem amb la promesa que el consum d'aquests productes ens farà feliços. Busquem la satisfacció que veiem projectada en el producte desitjat, una satisfacció que ens venen com a sòlida i que, en canvi, amb una mica de perspectiva ens serà fàcil entendre que aquesta és essencialment és efímera i impermanent. La satisfacció s'exhaureix al cap d'uns quants dies de disposar del producte. Una vegada esgotat aquest cercle oxicínic de satisfacció (i d'insatisfacció) busquem repetir-lo una vegada darrere l'altra. A més, mitjançant els **sistemes de crèdit** ens veiem seduïts a obtenir els diners necessaris per a comprar allò que justament creiem necessitar. Per acabar-ho d'adobar els productes que comprem estan sovint manipulats perquè tinguin una durada de temps molt limitada i per tant ens mantinguin atrapats en aquesta roda del hàmbster.

Davant d'aquestes circumstàncies Jorge Riechmann sosté que és el moment de deixar enrere la idea de progrés per promoure la idea de sostenibilitat i prendre mesures decreixentistes ens pot ajudar a amortiguar l'impacte dels reptes exposats anteriorment. Riechmann ens diu que sigui per les bones (a partir de la presa de consciència i la corresponent acció) o sigui per les males (acumulacions de poder, conflictes, col·lapse de civilització) la nostra societat tard o d'hora no podrà aguantar les taxes de creixement.

Seguint la metàfora que el sistema capitalista es pot comparar a la d'una ciclista damunt una bicicleta (i si el ciclista deixa de pedalar cauen ambdós, ciclista i bicicleta) la majoria de veus coincideixen en el fet que no té sentit continuar pedalant en la lògica de sostenir un sistema basat en el dret a la maximització del benefici dels inversors per damunt del bé comú de tots els membres del sistema.

Ara que ja estem topant amb els límits del planeta no ens podem permetre la desertificació de terres fèrtils explotades mitjançant monocultius, ja que al fer-ho estem eliminant nutrients que podrien assegurar-nos l'alimentació d'un demà no molt remot. Riechmann diu que vivim temps on les nostres accions irracionals s'acaben girant contra nosaltres mateixos. Per exemple comprar productes de soja de Paraguai amb segell ecològic és una de les contradiccions que hem de deixar enrere si el que volem és revertir les causes que ens han dut fins aquí per molt verd i bonic que sigui l'envàs. Hem d'estar desperts.

A més en termes de benestar social succeeixen semblants processos. Helena Norberg-Hodge posa l'atenció en el fet que **les economies de llarga distància estan tractant de substituir les cures humanes**, pròpies de la socialització intrínseca de l'ésser humà, **amb tecnologia** i aquesta pot tenir uns efectes absolutament contra-productius en les relacions socials tendint a individualitzar-nos. No és exagerat afirmar que la tecnologia està, en certa manera contribuint a desenllaçar els nostres vincles i molts psicòlegs avisen de les implicacions que aquest còctel de publicitat, valors artificials i individualitat té en la nostra autoestima.

També és cert que les tecnologies modernes poden aportar connexió entre persones i processos distants si es disposen al servei del bé comú.

IMAGINANT SOLUCIONS

Penstant en solucions Jorge Riechmann ens diu que *ja no estem en un moment on podem escollir entre lo bo i lo dolent sinó que la nostra llibertat rau ara entre lo dolent i lo pitjor*. Riechmann afegeix que *amb el nivell de consciència de la societat actual moltes de les mesures necessàries per a la viabilitat de l'espècie humana i la superació d'aquest repte ecològic seran percebudes com a negatives i avança que és necessari doncs un canvi de valors que vagi de la infantilització pròpia d'una societat de nens malcriats a tractar-nos com adults capaços de reflexionar i prendre accions coherents*. Una vegada més Riechmann ens insta a exposar la veritat sense anestèsia. Taibo diu que no es pot trobar una solució fent que ningú hi perdi.

Pedro Prieto comenta que una possible solució és que el món desenvolupat redueixi dràsticament el seu consum energètic (als voltants d'un 80%), disminuint les hores de treball i centrant-se en cobrir les necessitats bàsiques (aigua, menjar, habitatge).

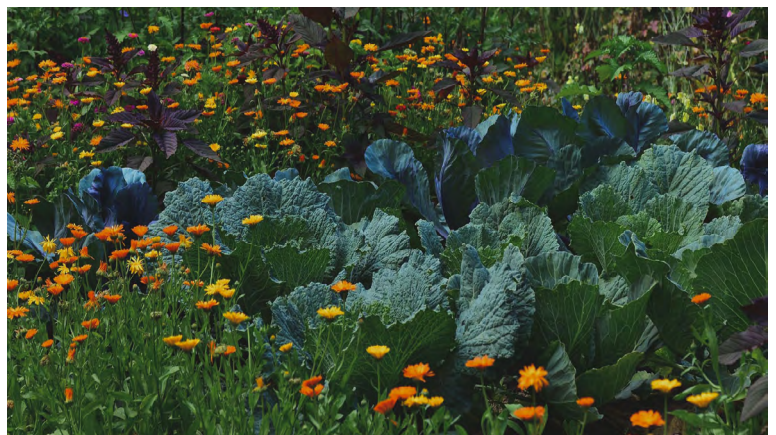
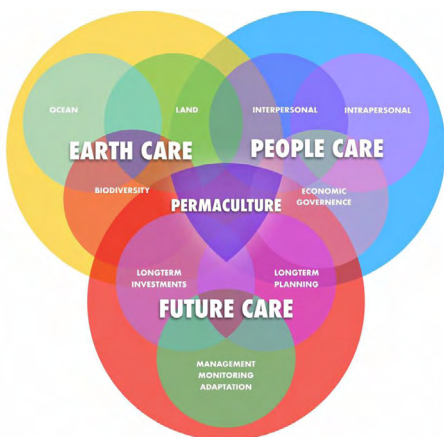
Jaime Lerner ens diu que com més complexes són les societats més energia necessiten per habitant per a dur-se a terme. Urgeix doncs **generar societats de menor complexitat** que requereixin menys energia per habitant. El repte és que tota solució ha de **supeditar els nostres desitjos a allò que és biofísicament possible i sostenible**.

MÉS COMUNITAT I ECONOMIES LOCALS

Molts dels autors consultats convergeixen en el fet de la necessitat d'agrupar-se en comunitats tant urbanes com rurals i **teixir xarxes de suport mutu que augmentin la resiliència social**.

Luis Fernandez Casadebante proposa la necessitat passar a l'acció realitzant un canvi sistèmic (no estètic) mitjançant moviments de transició per incidir especialment en els blocs d'alimentació (fomentant la sobirania alimentària encoratjant a petits productors agraris organitzats en cooperatives de consum, granges urbanes, mercats de productors, recuperació de mercats locals, jardins comestibles, boscos fruiters), fomentant les economies locals (per tal de mantenir la riquesa dins el territori, promovent monedes comunitàries i bancs de temps), treballant per a l'autoconsum energètic a tots els nivells, reduint la despesa energètica i finalment contribuint a canviar de relat generant narratives propositives que generin aquestes transicions cap a nous paradigmes que tracendeixin aquesta fe en el creixement, el benefici dels inversors, la societat de consum i l'extractivisme.

L'economista **Michael Shuman** coincideix també amb el fet que cal fomentar les economies locals i generar més llocs de treball és necessari incidir especialment en el **sectors primaris** i suggereix que poden ser significativament més funcionals aquelles agrupacions d'entre 10 i 20 petits productors.

Gustavo Duch afirma que hem fugir de la fal·làcia de què en l'agricultura intensiva hi trobarem la solució. El 70% de l'agricultura és a petita escala i a més aquesta es produeix només amb el 30% de les terres cultivables. En canvi el 70 % de les terres de cultiu actuals són ocupades per monocultius subjectes a valors de canvi i especulació controlades en un 80% per a quatre grans corporacions. Per tant és obvi que l'agricultura de monocultius tan subsidiada per estaments com el Banc Mundial el Fons Monetari Internacional té més a veure amb l'economia a gran escala que amb el bé comú. És sabuda a més la relació entre els monocultius, la desertificació dels sols i la contaminació de les terres amb agrotòxics que a la vegada reverteixen negativament en la salut de la població.

*‘Mucha gente pequeña,
en umchos lugares pequeños,
cultivarà pequeños huertos
que alimentarán al mundo*

Gustavo Duch

Riechmann ens comenta que la proposta de **tornar a la senzillesa** i el retorn comunitari al sector primari ha d'anar necessàriament associat a fer pressió a les institucions perquè prenguin consciència de l'impacte de les seves decisions, fomentin i permetin estructures de suport mutu i economies locals, i deixin d'invertir recursos en models i empreses que busquin el seu profit. Les institucions han de tenir amplitud de mires i apostar ara més que mai per models que impliquin el bé comú. Justament aquest terme és el que proposa **Christian Felber** mitjançant el seu model econòmic que anomena **Economia del Bé Comú**. Un model al qual poden adherir-s'hi persones, col·lectius, pobles, ciutats, empreses i institucions, per tal d'entre d'altres **redistribuir la riquesa i organitzar-se en funció codis ètics ecosocials**.

Parlant de maneres de percebre la realitat en aquesta crisi és imprescindible mirar més enllà de l'últimament molt rebut model de competitivitat presentat per **Charles Darwin** on apunta que la supervivència de l'espècie humana depèn en gran part de la competitivitat i on perduren els més forts. Cada cop són més els científics que s'atreveixen a qüestionar aquest model observant una part significativa dels comportaments naturals tenen com a mínim en igual mesura formes de **cooperació i coexistència entre les espècies**.

Com actuar?

Segons Casadebante no es tracta tant de ser coherent al 100% com de passar de la paràlisi a la lògica proactiva al servei de la comunitat. Els **grups de suport** a pobles i les ciutats en poden ser un primer pas i en són un exemple emergent. Grups on de forma més pretesa o més espontània veïns i veïnes uneixen les seves forces per **teixir vincles** que ens facin ser socialment resilients a la gran quantitat d'impactes i incerteses promovent ja sigui els accessos als serveis bàsics com l'habitatge o l'energia o compartint béns i serveis mitjançant relacions entre iguals.

Altres projectes promouen la reconversió dels nuclis urbans. Una d'aquestes iniciatives més possibilistes és el moviment de **Transition Towns** o ciutats en transició. Aquestes iniciatives promouen una vegada més el retorn a la sobirania alimentària, la reducció del consum i les xarxes de vincles significatius organitzats en petites estructures comunitàries o cooperatives capaces de sostenir-se les unes a les altres i que generin poca dependència de les institucions. Sistemes organitzatius basats en la cooperació i la cura; tant en la vida comunitària com en la vida política. Aquest retorn a la vida senzilla, orgànica i autònoma és a la vegada, i segons Helena Norberg-Hodge, **restaurativa de la fe en la naturalesa humana vinculada al medi natural**.

Norberg-Hodge comenta en les seves conferències que *arreu del planeta aflora gent despertant de la buidor i la tristesa de la cultura de consum descobrint noves formes d'habitar i viure que alimenten el seu sentit vital.*

Per Helena Norberg-Hodge, presidenta de l'associació **Local Futures**, en gran mesura el problema actual es deu a un problema d'escala i aposta pel terme **relocalització**. La relocalització (de l'anglès relocation) promou aquest retorn a l'economia comunitària i local passant de la lògica de la sobreespecialització on cadascú és responsable d'una ínfima part de processos nocius per a la sostenibilitat del planeta a la diversitat.

Des de l'organització Local Futures afirmen que el retorn a la vida local cooperativa (en contraposició a la vida global) podria ser una solució en cadena que possibiliti la regeneració simultània tant d'ecosistemes (reduint la despesa energètica, el transport i la contaminació) com la restauració dels valors, la salut, la comunitat i el saber viure tan necessaris per al benestar de les persones. Helena Norberg-Hodge apunta doncs a transcendir el mite de l'eficàcia, la productivitat i l'eficiència. Norberg-Hodge ens dieu que si ens obrim a mesurar-ho en termes de sostenibilitat, valorant la totalitat dels impactes, és molt més eficaç lo petit i divers que l'actual model imperant. Lo **petit** té a la vegada més potencial productiu i un futur sense dependència de l'energia fòssil dependrà de més mans. A més afirma que com més petit és un sistema més és fàcil que aquest tingui democràcia participativa.

Aterrissant a terres catalanes segons Gustavo Duch Catalunya està desruralitzada i **disposem de terres i qualitat fèrtil suficient per retornar en bona mesura al camp i alimentar tota la població**, sempre i quant es faci de manera planificada per agents de transició.

Duch aporta per moviments agraris basats en la **permacultura**, és a dir que impliquin un disseny agrícola que vagi en sintonia amb els patrons i característiques dels sistemes naturals. Segons Duch *en un món on com més aliments a gran escala produïm (mitjançant els monocultius) més fam estructural creem, cultivar a petita escala ha de ser l'alternativa a aquest produir sense descans*. Alguns productors demostren que els cultius de permacultura a part de ser sostenibles poden ser tant o més productius com els monocultius sense un ús necessari de combustibles fòssils, fertilitzants artificials i productes agroquímics.

*La naturalesa no està en crisi,
ho està el capitalisme*

Gustavo Duch

ELS PRIMERS PASSOS

Vols fer els primers passos més enllà de mesures ínfimes i alhora necessàries com és ho són el reciclatge i la disminució dels residus plàstics?

Hi ha petites mesures que pots aplicar des d'avui mateix si el què vols és contribuir al benestar de les generacions presents i futures. La més senzilla és la **reducció del consum de carn**. Estudis de la Universitat de Oxford (segons Ecobnb) apunten al fet que la cadena d'emissions degudes a la producció i al consum de carn és enorme. Per a produir un quilo de carn es necessiten 15.000 litres d'aigua. El 83% dels sols agraris estan dedicats al consum de carn. Emeten un 60% dels gasos d'efecte hivernacle, desertifiquen les terres, contribueixen a la desforestació de zones de gran diversitat i el què és més rellevant: aquest 83% de sols només reverteix en l'obtenció d'el 15% de les calories.

Carlos Taibo ens orienta sobre quines són les primeres mesures de reducció que haurem de prendre si volem desprogramar-nos de l'actual paradigma. Com comentàvem anteriorment haurem de reduir el consum de combustibles fòssils associats a transports com l'ús d'automòbil, especialment en l'àmbit individual. Hem de prendre consciència del gran impacte ecològic de desplaçar dues tones de pes per moure menys de 100 quilos. És un moment per limitar l'accés de creuers a les grans ciutats. És el moment per plantejar-nos deixar de viatjar amb avions i per reduir la despesa energia del processos de construcció de carreteres i edificis. Els actuals sistemes de treball requereixen un consum de grans quantitats d'energia. Molts d'ells s'hauran de replantejar i comportaran treballs agraris o del sector primari a escala comunitària (dotats de més sentit) o directament *treballar menys hores i disposar de més temps per a la contemplació, les relacions i les cures*.

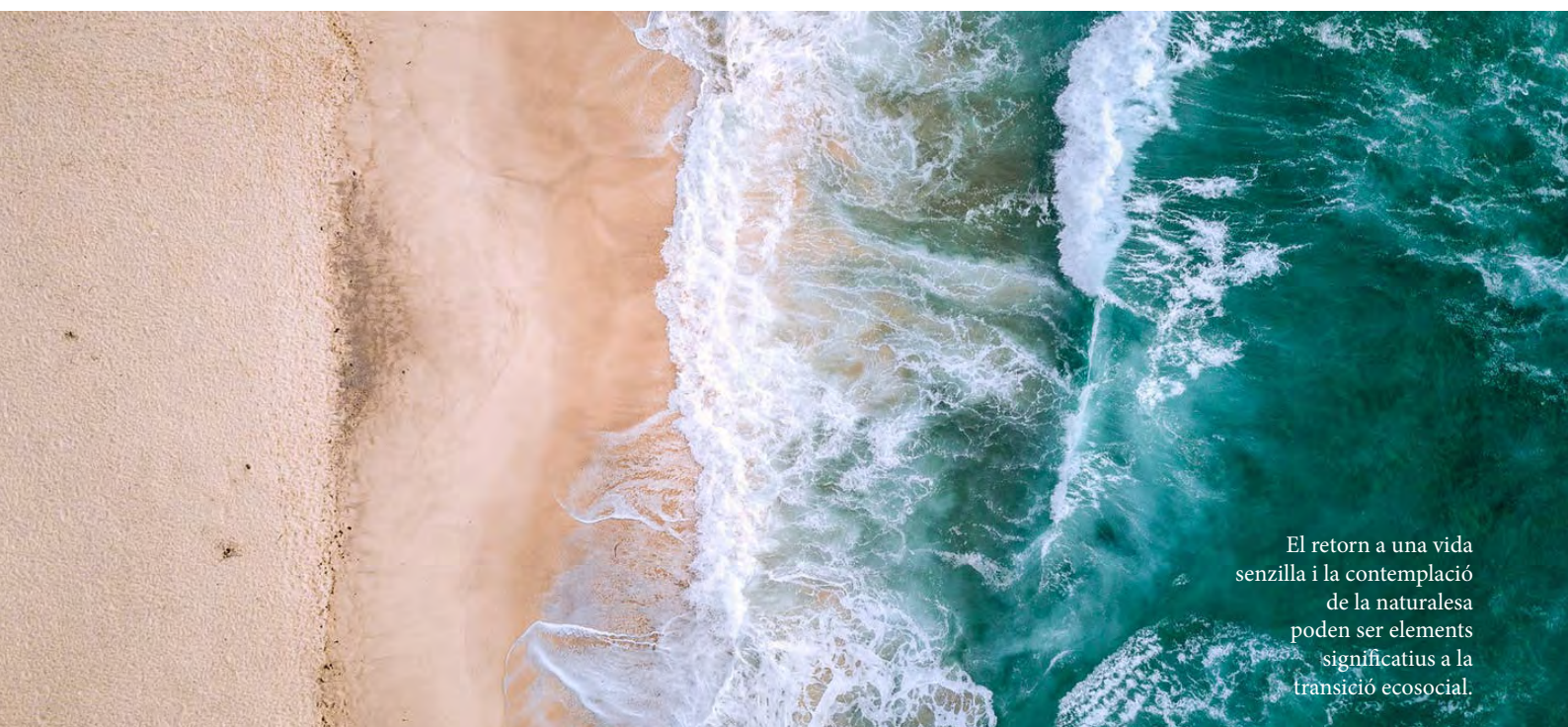
UN NOU RELAT

Richard Heinberg, un dels impulsors del Post Carbon Institute, en el marc dels seminaris online Think Resilience, sosté que per a produir canvis sistèmics i contribuir a generar un nou model hi ha **punts de palanca** on les nostres accions poden ser exponencialment més efectives. Un d'aquests és sens dubte el canvi de paradigma. Això implica paral·lelament **reduir les despeses publicitàries** (ja que aquest fet podria catalitzar profunds canvis de desprogramació neurològica) i contribuir a *generar un nou imaginari basat amb valors atractius motivadors i dotats de sentit* que reverteixin els incentius artificials propis de la societat de consum.

Segons Riechmann *és necessari doncs cooconstruir un relat que ens permeti sostenir les renúncies necessàries per aquest canvi de model aportant sentit i alegria al nou estil de vida*. Què podem guanyar-hi amb aquest nou model d'estructura relacional que emergeix? D'on treure l'energia per a la transformació socioecològica? Riechmann ens insta a *que sigui precisament l'amor pels fills i filles, néts i netes un dels principals motors pel canvi*. Pot encoratjar-nos també l'oportunitat que se'ns presenta per percebre la llibertat real amb des de la igualtat (per fi desvinculada dels esquemes de consum).

En paraules de Riechmann viure *la vida d'acord amb valors propis pot ser d'allò més motivador*. A més, donant continuïtat a les anteriors paraules de Norberg-Hodge, la vida comunitària propia dels éssers super-socials que són pot ser una font de vida i transformació juntament amb el treball amb sentit, la disponibilitat de més temps lliure, els vincles socials significatius, la connexió amb la naturalesa i el cosmos. Mesures que poden fer front a l'actual nihilisme imperant. **Podem doncs trobar en l'autorealització l'energia necessària per dur a terme aquests canvis.**

Finalment Riechmann apel·la a la **necessitat de la bellesa de l'estètica ecològica** amb elements com la mesura, la senzillesa, la diversitat, la durabilitat i el de res en excés que augurava l'oracle de Delfos.

El retorn a una vida
senzilla i la contemplació
de la naturalesa
poden ser elements
significatius a la
transició ecosocial.

Richard Heinberg, del Post Carbon Institute, cita que hi ha inèrcies profundes vinculades a gestió política i econòmica de les civilitzacions i que aquestes solen ser adaptatives a les **infraestructures** disponibles. Durant els últims temps les infraestructures que han disposat el taulell de joc estat molt marcades per la disponibilitat de recursos fòssils amb gran un retorn energètic. Heinberg comenta que les **estructures** de la societat (el conjunt de normes i el comportament de les institucions) i les seves **supraestructures** (el conjunt de significats i cosmovisions derivades d'aquestes) se solen adaptar a la infraestructura subjacent. Per tant la nostra societat ha construït lleis i institucions, creences i significats en funció de l'abundància de combustibles.

Richard Heinberg ens aconsella canviar aquest paradigma *invertint els nostres esforços amb generar una nova supraestructura que ubiquei la humanitat dins la naturalesa*.

És el moment de passar de la bogeria de l'en vull més a la saviesa del en tinc suficient. És el moment de passar del valor de les coses al valor de les experiències. Del consum a la conservació. De l'hegemonia de les corporacions a la distribució de la propietat i el creixement de l'equitat. D'aquestes corporacions a cooperatives i finalment Heinberg en sintonia amb Riechmann parla de la necessitat de la ecoliteracy, l'apreciació de la bellesa de la natura, la comprensió del seu funcionament i la consciència de la coexistència amb la resta d'elements.

Satish Kumar ens convida a reconciliar-nos amb l'etimologia de la paraula sostenibilitat passant d'una sostenibilitat de curta volada a **una sostenibilitat de 5 milions d'anys. És el moment de retrobar-nos amb el fer amb les mans, el sentir amb el cor i pensar amb el cap (Head, Hert and Hands).**

George Monbiot diu que més que decadent pot ser d'allò més estimulants aquest retorn a la vida natural. Mentre confessa que està ecològicament avorrit Monbiot apunta al fet que **necessitem mesures massives de restauració dels ecosistemes mitjançant solucions transversals que desencadenin cadenes tròfiques restauratives**. Posa l'exemple de la reinstauració dels llops a Yellowstone. Incorporar els llops de nou a la vall va fer desplaçar el bestiar d'algunes àrees, i per tant va comportar que diverses espècies vegetals poguessin créixer amb més facilitat, possibilitant la creixença dels arbres i multiplicant els efectes positius a escala exponencial. Un fet tant senzill com incorporar predadors a Yellowstone va comportar que amb cinc o sis anys molts dels arbres havien multiplicat la seva alçada i a llarg plaç va evitar molts dels efectes erosionants i destructius dels aiguats a la vall contribuint fins i tot a restablir el curs dels rius.

John D. Liu apunta en la direcció del moviment **Rewilding** (que es pot traduir com a resalvatjament) i que implica aquesta regeneració d'ecosistemes com una de les claus per resoldre reptes ecosocials. Proposa la restauració de la biosfera seguint processos permaculturals i alhora treballant amb dics de contenció de l'aigua per a evitar la impermeabilitat de la terra i que les riuades pròpies dels climes actuals no contribueixin en la humedificació de la terra. Segons D. Liu la permacultura que combina arbres i cultius en un mateix entorn pot ser imprescindible perquè el Sol no impacti directament sobre la terra multiplicant-ne les temperatures i per tant terres desertificades puguin ser cultivades. John D. Liu ha aplicat sistemes regeneratius a diversos ecosistemes desertificats amb resultats absolutament sorprenents que apunten a l'esperança.

Imatges de l'abans i després d'un dels programes Ecosystem Restoration Camps que promou l'organització de John D. Liu

Un abordament sistèmic semblant és el que busca promoure el **Post Carbon Institute** apuntant al fet que la reducció voluntària i planificada dels combustibles fòssils augmentaria a la vegada la qualitat de l'aire, la biodiversitat, la disminució de malalties respiratòries i podria contribuir a generar models socialment resilents. **Necessitem doncs solucions creatives en cadena.**

Carlos Taibo proposa alguns punts d'interès per a fer una transició cap a un nou model de relació com per exemple **posar al centre d'interès la vida social** (vers la competició, la producció i el consum). Taibo proposa també fomentar un oci creatiu desvinculat dels diners, un repartiment del treball, l'establiment d'una renda bàsica universal i la reducció del consum i estructures innecessàries juntament la compartida proposta de retorn a les economies locals vinculades amb una democràcia directa fent referència que apel·li a la sociocràcia. Finalment proposa en la línia de Riechmann posar atenció amb mesures del foment d'una **sobrietat i senzillesa voluntàries**.

És indivisible la necessitat que aquest canvi ecològic impliqui al mateix temps una transformació en la direcció de la **justícia social** empoderant les persones a incidir perquè les institucions estiguin a l'altura de la magnitud gegantesca dels reptes presentats. Serà necessària segons Jesús Casadebante una **cooperació públic-social** substituint la tradicional col·laboració públic-privada que sovint ha alimentat els beneficis d'una minoria.

Molts dels autors consultats apel·len a una certa preocupació davant processos emergents d'**ecofeixisme** que segueixin alimentant els privilegis dels uns sobre els altres. **El teixit comunitari i la preservació de la diversitat dins xarxes de suport mutu seran un element clau** per no alimentar aquestes inèrcies dissociades.

Riechmann ens diu que per a fer aquesta transició ens pot ser útil fer un dol. **Ritualitzar si cal el món que se'n va per donar la benvinguda al nou món que arriba.** Per a la regeneració és necessari tancar el cercle. Afegeix la possible contradicció que lluites socials es plantegen sovint com si disposéssim de temps pel davant. Segons Riechmann en el clima hi ha un temps de descompte. Els temps llargs del canvi cultural contrasten amb la urgència climàtica. Aquest fet ens ha de dur més enllà de prendre accions irreflexives a solucions sistèmiques. A més ens diu que si avui mateix apliquéssim totes les mesures necessàries hi ha efectes que seguiríem notant conseqüència del retard en les nostres accions.

Les paraules i els conceptes que van definint aquest nou relat faciliten el canvi i comporten a la vegada certs riscos. És possible que ben aviat sentis parlar de paraules transformadores com resiliència, economia transicional, economia regenerativa, economia col·laborativa, o fins i tot els anglicismes rewilding i agriwilding. És possible que es proposin solucions continuistes poc ambicioses com un nou Green Deal. És molt possible que una vegada més corporacions i institucions utilitzin aquestes paraules que busquen establir dibuixar nous models per a promoure els seus propis interessos. Qui sap si potser en un futur sentiràs aquestes paraules en un anunci d'un productor de gas, citades pel mateix president del govern o fins i tot per un anunci de colònia. Encara que en un futur aquestes es desvirtuin tandebó et puguis quedar amb el potencial al servei de la comunitat que poden tenir aquests mots.

Una d'aquestes les paraules que possiblement sentiràs més és la de **resiliència**. Per al programa pedagògic Think Resilience del Post Carbon Institute és el moment per a centrar tots els nostres esforços aquesta capacitat de suportar impactes i recuperar-se. Una resiliència vinculada a sistemes i grups de relacions.

Les societats resilents són aquelles que aborden la diversitat, que estan obertes a noves idees, que estableixen xarxes socials fortes i que han d'actuar davant múltiples factors que van des de l'ecologia, a l'economia, l'equitat i la gestió de l'energia. Think Resilience aposta per promoure que cada una de les regions pugui autosostenir-se l'abastiment d'aliments i dels recursos i serveis indispensables per a una bona vida amb una mínima dependència de fluxos externs.

Ens cal doncs, segons Think Resilience posar el centre la gent, amb l'ajuda d'una perspectiva sistèmica que vagi més enllà de l'alleugeriment dels símptomes, adaptada al territori i que pugui ser flexible, i **sobretot ens cal el coratge per a trobar un bon lloc des del qual promoure els canvis necessaris per a fer possibles els futurs dels que encara han de venir.**

Comparteix amb cura.
Una forta abraçada,

Oriol Segon Torra
Març-Abril 2020.